

tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. I Petr., v, 8 : *Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide, etc.* Ergo, etc.

Cur autem Deus permiserit nos a dæmonibus sic vexari et tentari, quærare periculosum et definire temerarium foret. Sciamus hoc monitum Apostoli (I, Cor., x, 13) : *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.* Quemadmodum enim Angeli custodes sua assistentia libertatem humanam non lædunt, nec diaboli tentantes, necessitatem imponunt.

Ostendimus bonos Angelos per se non certo cognoscere secretas mentium cogitationes, nec futura libera : ergo a fortiori nec dæmones, nisi per conjecturas.

Plures, ut Origenes, S. Greg. Nyss., Cassianus, censuerunt unumquemque hominem suum habere dæmonem sicut et Angelum custodem : verum hæc opinio communiter rejicitur, quia ex superstitione gentilium duos genios unicuique homini tribuentium oritur, et nullum habet fundamentum, neque in Scriptura, neque in traditione, neque ratione.

CAPUT OCTAVUM.

DE ANGELORUM POTENTIA.

Quando Angeli nomine Dei et velut ipsius ministri agunt, omnia possunt, quia, si propria virtus non sufficiat, Deus ipsis infundit virtutem supernaturalem ad agendum sufficientem : si vero infinita necessaria

sit potentia, Deus per seipsum operatur. Quoniam ad creandum infinita requiritur potentia, et cum aliunde ratio existendi omnis creaturæ in solo Deo reperitur, Angeli creare nequeunt, et erraverunt, contrarium dicentes, antiqui gnostici, et recenter D. Guiraud, *Philos. de l'histoire*, t. I.

Petitur quid possint Angeli virtute potentiæ sibi naturalis.

Certum est eos nihil ex se habere, sed omnem suam potentiam, virtutem et efficaciam a Deo tenere, ac proinde supremæ ipsius voluntati semper esse subiectos. Hinc potestatem non habent dictatricem, nec aliquid possunt contra generales naturæ leges a Deo conditas; quia repugnat Deum eis concessisse facultatem omnia turbandi. Omnes inde concludunt Angelos potestate sibi naturali non posse mortuos suscitare, solem sistere, eclipsem tempore plenilunii patrare, morbos solo nutu curare, etc.

At, quemadmodum mentes humanæ quamdam ex virtute sibi naturali exercent potestatem, sive physice, sive occasionaliter, ut infra dicetur, in proprium corpus, et mediante suo corpore, in materiam extraneam sibi proportionatam, quæritur an Angeli aliquam habeant potestatem naturalem in materiam, vi cujus quædam operari valeant prodigia vires humanas superantia.

Circa hanc quæstionem multum inter se dissentiant philosophi et theologi christiani.

1º Jacob Serces, Ecclesiæ Anglicanæ presbyter, in speciali *de Miraculis* tractatu, anno 1729 edito, contendit dæmones nulla hujusmodi patrare posse prodigia, etiamsi boni Angeli id possent, quod æstimat probabile. Præcipuæ ejus rationes sunt : 1º quia verisimile est potestatem eorum naturalem, in pœnam suæ defectionis, omnipotentia Dei bonorum Angelorum ministerio coerceri; 2º quia, in ea hypothesis, divina miracula a diabolicis secerni non possent, nisi per doctrinam, sicque miracula per doctrinam et doc-

trina per miracula probarentur, quod est circulus vitiosus, ut advertit Rousseau, *Emile*, l. 4. Hinc concludebat magorum Pharaonis prodigia meras fuisse fraudes humanas : *Custodiebant, inquit, serpentes quadam arte incantatos, et eos tam solerter virgis substituebant, ut astantes eas in tot serpentes versas judicarent; ranas aliunde accersitas prodebant, sanguinem in aquam fundebant, etc.* Idem sentiendum esse volebat de cæteris prodigiis quæ apud paganos celebrabantur. Vel tot erant fabulæ, vel humanæ fraudes. Hanc opinionem amplexus est Berger in opere dicto : *Traité de la Religion*, t. V, ed. in-12, anni 1786.

2º Clarke, *Existence de Dieu*, cap. 9, docet Angelos, sive bonos, sive malos, potestate sibi naturali multa et vera operari posse miracula, Deumque permisisse ea abusos fuisse potestate ad confirmandum errorem, quod exemplo magorum Ægyptiorum aliorumque incantatorum probare intendit.

3º Doctissimus Cudworth, alter Anglus, in opere cui titulus, *Système intellectuel de l'univers contre les athées*, et ejus interpres Mosheim, theologus et prædicator lutheranus, ex Germania oriundus, affirmant etiam Angelos bonos, necnon dæmones, vera operari posse, modo supra dicto, prodigia.

Idem communissime tenent doctores catholici, et quidem præstantiores, quorum hic nomina referre longius esset. Advertunt autem semper existere viam ad errorem detegendum et ad falsa prodigia a veris secernanda. Cum iis sit :

PROPOSITIO PRIMA

Probabilius videtur Angelos potestate sibi naturali vera operari posse prodigia vires humanas superantia.

Prob. Ad hoc quippe duo tantum requiruntur, vide-

licet, 1º ut Angeli naturalem habeant potestatem in materiam, et 2º ut hæc potestas ipsis sufficiat ad dicta prodigia : atqui hæc duo saltem probabilia sunt.

1º Probabile est Angelos naturalem habere potestatem in materiam ; certum est enim, tum ex Scriptura sacra, tum ex traditione, eos sæpissime in materiam egisse : at verisimile est eos ex potestate sibi naturali id fecisse. Nam Deus mirabilem instituit ordinem inter omnes creationis partes : substantiæ excellentiores quamdam potestatem in inferiores naturaliter exercent : sic animantia quodammodo creaturis inanimatis dominantur : homo cunctis animantibus dominatur : mens humana corpori suo immediate dominatur, et, eo mediante, potestatem in materiam sibi subjectam naturaliter exercet. Cum autem dubitare non liceat quin Angeli sint substantiæ spirituales, mente humana longe præcellentes, nonne saltem probabile est eos quamdam habere potestatem sibi naturalem in materiam ?

Quidquid in contrarium objicitur, id unum probat, scilicet nos mente capere non posse quomodo hæc potestas spiritualis in objectum materiale exercetur : sed modum quo Deus simplicissimus mundum corporeum creavit, illum gubernat et conservat, modum quo membra nostra ad voluntatis imperium moventur vel quiescunt, prorsus ignoramus, et tamen ista negari non possunt quia incomprehensibilia sunt. Ergo, a pari, etc.

Præterea omnes populi persuasum semper habuerunt Angelos multa in natura corporea operari posse : porro hæc universalis persuasio est argumentum saltem probabile veritatis. Ergo, etc.

2º Hæc potestas sufficit ut Angeli quædam operari possint prodigia modo supradicto intellecta : illa enim prodigia ad tres revocari possunt species, videlicet ad transformationes, alterationes et translationes. Per transformationes intelligimus novas organisationes quibus fit ut corpora non sint intrinsecus eadem ;

v. g.. si virga in serpentem mutetur; per alterationes designantur mutationes qualitatum sensibilibus; v. g.; coloris, saporis, figuræ, etc.; translationes autem consistunt in mutationes situs et loci. Porro, si affirmare non possumus Angelos hæc tria prodigiorum genera operari posse, saltem dicere possumus non imprudenter eos virtute sibi naturali habere potestatem mirabiles effectus viribus humanis longe superiores operandi; v. g., radios solis detorquendo, oculos lædendo, corpora ex uno loco in alium locum celerime transferendo, aliis invisibiliter substituendo, etc. Ergo, etc.

Non tamen inde concludendum est hæc prodigia vera esse miracula, seu derogationes consuetis naturæ legibus, fiunt enim, ex hypothesi, per causarum secundarum applicacionem. At conforme est naturæ, ut causis secundariis applicatis, effectus producantur; v. g., qualitates corporis mutantur, sicut artis chemicæ periti quotidie eas suo modo mutant.

PROPOSITIO SECUNDA.

Probabile est dæmones quædam etiam operari posse prodigia vires humanas superantia.

Prob. Constat dæmones ejusdem esse naturæ ac Angelos, et solummodo a justitia et beatitudine culpa sua excidisse: porro fieri potuit ut, justitiam amittendo et a beatitudine decidendo, vires suas naturales totaliter non amiserint. Homines enim a primæva justitia delapsi, viribus suis naturalibus non sunt omnino exspoliati. Ergo, a pari, etc. Hæc autem possibilitas ad maximum transit probabilitatis gradum, si spectentur Scriptura sacra, traditio et ratio.

1° *Scriptura sacra.* De magis enim Ægyptiis legitur in Exodo, vii, 12: *Projeceruntque singuli virgas suas quæ versa sunt in dracones;* et 22, postquam Moyses aquam fluminis vertit in sanguinem, dicitur de magis:

Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis; et viii, 7: *Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram.* Unde sic: vel hæc facta vera erant prodigia ope dæmonis patrata, vel humanæ solertiæ effectus: at posterius dici non potest; 1° quia vera prodigia clariori modo exprimi non potuissent; quia dicitur magos *similiter* fecisse, id est prodigia prodigiis Moysis saltem apparenter similia; 3° *Eduxerunt ranas super terram Ægypti*, proindeque non tantum intra, sed etiam extra aulam Pharaonis: at talis operatio excludit mere humanum prodigium; 4° tria hæc prodigia immediate, sine intervallo et coram multis testibus operati sunt magi: quomodo, ante non moniti, præparare potuissent media humana requisita ut numeroso cœtui tam efficaciter illuderent! 5° Ciniphes producere voluerunt et non potuerunt (Exodi, viii, 18); si autem prævidissent se talem effectum producere non posse, contemptui et ludibrio Ægyptiorum se non tradidissent: attamen, si per solertiam et fraudem tantummodo egissent, ignorare non potuissent sibi deesse necessaria ad tales producendos effectus. Ergo, etc.

Dicitur quidem eos per incantationes egisse, id est per quasdam operationes externas quibus dæmones opem suam adnectere solent, et in hoc thesis nostra confirmatur.

Aliunde Antichristus venturus est *secundum operationem Satanae, in omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus*, juxta Apost., II, Thess. ii, 9. Porro hæc verba naturali sensu accepta non designant meras fraudes humanas. Ergo 1° si spectetur Scriptura sacra, saltem valde probabile est, etc.

2° Item, si consideretur *traditio*; innumera enim referuntur prodigia apud paganos in idololatriæ ejusque superstitionum confirmationem patrata: gentiles non suspicabantur ea meras esse fraudes humanas; Patres Ecclesiæ et scriptores ecclesiastici ea, sine

ulla hæsitacione, tribuebant diabolo. Nonne repugnat omnes populos, omnesque scriptores, tum profanos, tum ecclesiasticos, ita jugiter delusos fuisse? Hanc sententiam fortiter tuitus est P. Baltus. e societate Jesu contra Fontenelle, in opere cui titulus : *Réponse à l'Histoire des oracles*. Ergo 2°, etc.

3° Si consulatur *ratio*, idem constare videtur. Ideo enim adversarii veritatem prodigiorum a dæmonibus patratorum negant, quia, juxta ipsos, Deus permittere non potest ut diabolus potestate naturali homines sic decipiat; sed diffiteri nequeunt Deum, illæsis suis attributis, permittere posse ut perversi homines et dæmones naturali sua abutantur potestate, non solum ad decipiendos, sed etiam ad inducendos homines in scelera, in cæcitatem spiritualem, in obdurationem et damnationem. Ergo similiter permittere potest ut dæmones vera operentur prodigia in confirmationem erroris; sufficit ut omnibus convenientia tribuat media seductionem præcavendi. Ergo 2°, etc.; aliunde, etc.; insuper, etc. Ergo, etc.

Hinc facile explicantur miracula in honorem diaconi Paris tantopere recantata, ex hypothesi quod effectus fraudis humanæ non fuerint.

PROPOSITIO TERTIA.

Naturalis Angelorum et dæmonum potestas, qua operantur prodigia, intra certos limites valde constricta est.

Prob. Eorum enim potestas valde constricta est, si solus Deus leges naturales suspendere aut eis derogare possit: atqui res ita se habet, et probatur Scriptura sacra, traditione et ratione.

1° *Scriptura sacra*: Psal. LXXI, 18: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus*; Psal. LXXVI, 51: *Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia*; Psal. CXXXV, 4: *Qui*

facit mirabilia magna solus. Potestas operandi mirabilia, seu vera miracula (ibi enim agitur de prodigiis quæ Deus patrauerat in egressu populi de Ægypto) exaltatur tanquam Deo propria. Ergo 1°, etc.

2° *Traditione*. Multi SS. Patres, inter quos Origenes, Theodoretus, S. Aug., negant realitatem prodigiorum olim a magis patratorum in Ægypto, dicentes ea mera fuisse præstigia, quia non arbitrabantur hæc intelligi posse ad sensum a nobis expositum; sed, factis suppositis veris, persuasum habebant derogationes legibus naturæ admittendas esse, et negabant Angelis potestatem talia operandi miracula. Vide S. Aug., *de Trinitate*, l. III, c. 9. Præterea omnes populi semper arbitrati sunt potestatem leges naturæ suspendendi Divinitati esse propriam: miracula a supremo Deo petebant, gratias ei pro miraculis patris agebant. Ergo persuasum habebant, etc. Ergo 2°, etc.

3° *Ratione*. Miracula proprie dicta fiunt sine interuentu causarum secundarum, id est solo nutu voluntatis: at solus Deus sic agere potest, 1° quia solus instituit leges quibus reguntur corpora, illarumque est dominus; 2° quia illæ leges nihil aliud sunt quam divina voluntas perseverans: porro nulla creatura naturalem habet potestatem voluntati supremæ derogandi; 3° si Angeli et præsertim si dæmones naturalem haberent potestatem legibus naturæ derogandi, naturam corpoream mutare, corrumpere et subvertere possent; v. g., frigus continuum inducendo, pluvias supprimendo, solem obscurando, terram e loco suo in alium locum transferendo, motum ejus consuetum invertendo, etc. Atqui hæc admitti nequeunt. Ergo 3°, etc.; aliunde, etc. Ergo, etc.

Hinc 1° sicut homines moles materiæ viribus suis proportionatas, non alias, movere possunt; ita Angeli, sive boni, sive mali, quasdam massas et non alias transferre queunt.

Hinc 2° formas corporum mutare aut alterare non

possunt, nisi applicando causas naturales ad hos producendos effectus idoneas.

Hinc 3° novas species rerum corporearum creare nequeunt, et reipsa nullæ species novæ ab origine mundi creatæ sunt, ut observatores rerum naturalium fatentur.

Hinc 4° magi Pharaonis virgas in veros serpentes non mutarunt, aquam in sanguinem non verterunt, ranas e nihilo non eduxerunt; sed dæmones ope incantationum oculos aspectantium fascinaverunt, vel serpentes modo celerrimo et invisibili virgis substituerunt, colorem sanguineum in aquas fuderunt; ranas e paludibus vicinis in terram sparserunt, vel alio modo sibi naturali, nobis incognito, operati sunt. Nec dici potest hanc explicationem textui sacro esse oppositam; nam, in ea hypothesi, nullum erat discrimen exterius inter prodigia Moysis et prodigia magorum: revera magi faciebant *similiter per incantationes suas*, quod naturaliter dici non potuisset, si per fraudem astantes sic delusissent.

Hinc 5° non timendum est ne dæmones, potestate sua abutendo, ordinem physicum vel moralem perturbare valeant: 1° quia inter limites determinatos stricte coercentur; 2° quia naturalis eorum potestas potius imminuta quam aucta est per peccatum; 3° quia boni Angeli eis adversantur, eosque inter statutos limites coercent; 4° quia nihil possunt, nisi Deo permittente: porro Deus non permittet eos sua potestate sic abusuros esse.

Hinc 6° dæmones eadem forsitan non possunt in omnibus circumstantiis et erga omnes homines, quia vel boni Angeli magis obsistunt, vel Deus non permittit, vel aliud intercedit impedimentum: sic Satan petivit a Deo licentiam nocendi Job (Job, 1 et 2).

PROPOSITIO QUARTA.

Angeli et dæmones quosdam prædicere possunt eventus intelligentiam humanam superantes.

Notandum duplicis generis futuros eventus distinguere posse, alios scilicet qui in causis naturalibus nullo modo prævideri possunt, si nempe a libera Dei vel hominum voluntate pendeant, et alios qui ex causis naturalibus secuturi sunt. Constat Angelos et dæmones eventus primi ordinis prævidere et certo prædicere non posse: cum enim tales eventus a liberis Dei vel hominum actibus pendeant, nulla creatura, etiam perfectissima, eos certo prospicere potest, nisi Deo revelante; ergo non facultate sibi naturali. Sensus ergo propositionis est Angelos et dæmones eventus secundi ordinis prædicere posse.

Prob. Traditione et ratione. 1° *Traditione*; multa celebrata sunt oracula apud paganos: plurima quidem fuerunt ficta, alia obscura aut ambigua; sed impossibile videtur contendere omnia fuisse humanas fraudes, quod satis solide ostendit P. Baltus in opere supra citato, et quod plerique SS. Patres admiserunt vel supposuerunt ut certum. Ergo 1°, etc.

2° *Ratione.* Ut enim Angeli, sive boni, sive mali, tales prædicere valeant eventus, sufficit ut, potestate sibi naturali, eos prævidere et suam prævisionem hominibus manifestare possint: atqui hæc duo saltem probabilia sunt. 1° Angeli et dæmones intelligentiam humanam valde superant naturali sua perspicacitate, indefessa attentione, longa experientia, incessabili rerum investigatione, tenaci memoria, eaque mirabili facilitate e natura eorum defluente, qua simul aut brevissimo tempore multa in variis locis penetrant. Quis ergo negare valet eos potestate sibi naturali multos eventus futuros nos prorsus latentes cognoscere posse vel cum omnimoda certitudine, vel cum majori, vel minori probabilitate, habita ratione motivorum

quibus fundantur conjecturæ! 2º Non repugnat eos talem prævisionem hominibus manifestare posse, vel humanam vocem imitando, vel quamdam visionem menti præsentando, vel somnium in imaginatione excitando, etc. Ergo, etc.

Aliquando eventus non est futurus nisi respectu nostri; v. g., qui cognoscit talem personam in naufragio periisse annuntiat illam non esse redituram.

Notandum tamen prædictiones ab Angelis vel a dæmonibus factas non esse certas, nisi moraliter vel physice: vel enim eventus futuri a libero hominum arbitrio pendent, et non nisi per conjecturas plus minusve probabiles spiritibus creatis innotescunt; vel ex causis naturalibus secuturi prævidentur; sed Deus has causas semper invertere aut suspendere potest. Ergo, etc.

Non ideo boni Angeli falluntur, quia, seclusa speciali revelatione, ab absoluto iudicio se continent. Probabile est, e contra, dæmones non tantum esse deceptores, sed frequenter malitia excæcatis, furore abreptos, vel non satis attendentes, in suis conjecturis decipi.

Notæ quibus judicatur prodigia vel oracula, ex hypothesi quod existant, dæmonibus esse tribuenda.

Merito pronuntiatur prodigium vel oraculum esse diabolicum, 1º si sit inutile, ridiculum, indecorum, aliquid crudelitatis, obscenitatis, fraudis alicujusve criminis mixtum exhibeat, sive in ipsa operatione, sive in effectibus externis: Deus enim non agit ut meras perficiat nugas, quia *sanctus est in omnibus operibus suis*, Psal. cXLIV, 13. Hinc dæmoni tribuenda sunt quædam paganorum prodigia, ex hypothesi quod sint vera; v. g., aqua in criblo delata, eos novavacula incisa, mensæ divinantes (Tertul. *Apol.*, cap. 23), etc. Item quæ tendunt ad solam curiositatem,

ostentationem, superbiam, quales fuisse refertur ascensionem Simonis magi per aerem coram Nerone, *convulsiones* in tumulto diaconi Paris factas, etc. 2º Si praxis intrinsece illicita usurpetur, quia Deus per media illicita operari non potest. 3º Si prodigiorum auctores alienatione mentis laborent, ut olim aruspices et sibyllæ, aut sub dæmonis potestate per possessionem vel obsessionem visibiliter constituantur: repugnat enim Deum per hujusmodi vias se manifestare. 4º Si prodigia aliis prodigiis evidenter divinis superentur, ut contigit coram Pharaone, quando virga Moysis comedit virgas magorum in serpentes versas, vel quando magi qui aquam verterant in sanguinem et ranas prodixerant, ciniphes educere non valentes, coacti sunt dicere: *Digitus Dei est hic*. (Exodi, viii, 19.) 5º Si doctrina prodigiis vel oraculis confirmata evidenter sit absurda aut falsa: certissimum est enim Deum absurditatem aut falsitatem confirmare non posse. Hinc SS. Patres universa paganorum prodigia et sibyllarum oracula affirmabant esse diabolica, ex eo quod nomine falsorum deorum fierent. Pariter signa quæ operaturus est Antichristus, *in omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus* (II, Thess., ii, 9), statim erunt rejicienda, tanquam revelationi jam existenti contraria.

Multa alia curiose expendi solent in scholis; v. g., an omnes Angeli prævaricatores in infernum fuerint detrusi, an statim post peccatum; an æqualiter torqueantur, qualia subeant tormenta, an majora post ultimum iudicium toleraturi sint; quomodo licentiam habeant carcere suo exeundi, per aerem et circa nos vagandi; an nihilominus sic vagantes pœnas inferni patiantur et secum trahant, sicut boni Angeli nos custodientes faciem Patris cœlestis vident, etc. Sed cum hujusmodi quæstiones certo solvere non valeamus, eas consulto prætermittimus.